

EESTI PUUETEGA INIMESTE KODA
ESTONIAN CHAMBER OF PEOPLE WITH DISABILITIES

Sotsiaalministeerium

08.08.2024 nr 41

info@sm.ee

Eesti Puuetega Inimeste Koja arvamus Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõule

Eesti Puuetega Inimeste Koja jaoks on eelnõus mitmeid olulisi muudatusi, mis muudavad abi saamise inimese jaoks loogilisemaks ja lihtsamaks. **Siiski peame oluliseks välja tuua, et vanadus- ja tööealiste inimeste toetused määrad on väga väikesed arvestades pidevat elukalliduse tõusu ja puudest tingitud lisakulude kasvu. Ootame riigilt tegevusi vastavate suumade tõstmiseks selliselt, et puuetega inimesetele makstav toetus täidaks ka realselt seaduses sätestatud eesmärgi, milleks on puuetega inimeste iseseisva toimetuleku, sotsiaalse integratsiooni ja võrdsete võimaluste toetamine ning õppimise ja töötamise soodustamine puudest tingitud lisakulude osalise hüvitamise kaudu. Hetkel ja kahjuks ka planeeritavate muudatustega makstavad hüvitiste määrad ei ole eesmärgipärased ega inimest väärtustavad.**

Plaan siduda abivahendite saamine lahti puude raskuastmest on oluline samm, et lihtsustada inimesel abivahendi saamist. Kui keerukas saab olema tuvastamise protsess? Kas protsessi osas saab olema tänasega võrreldes muudatusi? EPIKoja poole pöörduvad inimesed päringute ja küsimustega, sest abivahendi taotlemise protsess on keerukas ja bürokraatlik. Sama kinnitab ka sel aastal ilmunud Riigikontrolli audit, kus tuuakse välja, et abivahendite saamise teekond on

inimese jaoks väga keerukas. Kui puudega inimesel on vaja näiteks kolme erinevat abivahendit, siis selle kasutamise vajadust saavad tõendada erinevad spetsialistid, kõikidele abivahenditele kehtivad erinevad tõendid, mis on ka erineva kehtivusajaga. Kuigi reeglina on riigil andmed olemas – inimese rehabilitatsiooniplaanil on inimese vajadused kirjas, kuid jätkuvalt peavad mitmed erinevad spetsialistid (prearstid, eriarstid, terapeutid) oma niigi piiratud tööaega kasutama tõendite kirjutamiseks.

Eelnõu § 4 punktiga 29 tunnistatakse kehtetuks SHS § 76 lõige 3, mis võimaldas SKA-l erihoolekandeteenuse järjekorda panna vähemalt 16-aastase teenust saama õigustatud isiku juhul, kui tema toetusvajaduse hindamisel on tuvastatud erihoolekandeteenuse vajadus. Säte tunnistatakse kehtetuks seoses sellega, et SKA kasutab toetusvajaduse hindamisel ka töötukassa töövõime hindamise andmeid, seejuures on puuduva töövõime hindamise otsus vajalik ööpäevaringse erihoolekandeteenuse ja töötamise toetamise teenuse saamiseks. Seoses PISTS- ja TVTS-is puudega lapse ea muutmise 16 aastalt 18 aastale ei tehta enam töövõime hindamist 16 aasta vanuses, mistõttu ei ole SKA-l ka võimalik saada vajalikke andmeid, mille alusel inimene õige teenuse järjekorda panna.

Kuidas riik plaanib tegeleda erihoolekandeteenuste kohtade puudusega? Kui siiani saab 16.aastane noor olla vähemalt 2 aastat enne teenust vajades järjekorras, siis edaspidi see võimalus kaob, mis tähendab ka aja pikenedamist, millal ta teenust saama hakkab, sest järjekorras olevate inimeste arv ei võimalda mõistliku aja jooksul teenusele saada. Noore teenusele saamine tähendab, aga omakorda negatiivset mõju noore toimetulekule, tema pere toimetulekule, sest tõenäoliselt peab keegi noorega koju jääma, ka kohaliku omavalitsuse ressursidele, kes peavad hakkama niigi piiratud tingimustes pakkuma erihoolekandeteenusele asendusteenust. Kuna sisuline teenuse vajadus ilmneb toetusvajaduse hindamise käigus, võiks kaaluda kahte erinevat lahendust:

- Toevajaduse ilmnedes pannakse 16-aastane noor järjekorda ilma töövõime hindamiseta ja hinnatakse uuesti üle enne 18-eluaastat. Kui toevajadus on sama, siis jääb ta järjekorda edasi. Kui mitte, siis kustutatakse järjekorrast ning leitakse noorele sobivam teenus.
- Ööpäevaringse erihoolekandeteenuse õigustatuse lahti sidumine töövõimelangusest, arvestades, et riik liigub kõikide teenuste vaatest vajaduspõhisuse suunas.

Lisaks on sageli 16-aastaste noorte seas neid noori, kes kasvavad asendushooldusteenusel ning vajavad selle lõppedes erihoolekandeteenust. Asenduskoduteenus lõppeb kui noor saab täisealiseks või lõpetab kooli. Loodava eelnõuga kaotavad ka need noored võimaluse 16ndast eluaastast erihoolekandeteenuse järjekorda saada.

Lisaks ei taga riik jätkuvalt mõõduka ja raske intellektihäirega ja käitumishäiretega lastele ööpäevaringset teenust ilma nende vabadust piiramata ja lapsevanemate vanemlike õigusi peatamata. Üheks võimaluseks sihtgrupile abi pakkuda oleks erihoolekande vanusepiiri langetamine (näiteks teatud sihtgruppidele), sest täisealistele on sama teenus juba mitmes tegevuskohas olemas. Kuna antud sihtgrupp nõuab väga spetsiifilisi eriteadmisi ja rohkem ressursse kui tavaline ööpäevaringne erihooldusteenus, siis on mõistlik riigi vaates kompetentsi koondada. Oluline on leida võimalus alaealistele teenuse osutamiseks nii, et lapsevanemate vanemlike õiguseid ei piirataks ega tekitataks keerulises olukorras olevatele vanematele seadusega pingeid ja süütunnet juurde, vaid tagataks nende pidev kaasatus ja side ka siis, kui laps on teenusel.

Eesti Puuetega Inimeste Koda on nõus puudega lapse ea muudatusega, kuna see muudab lastele ja peredele abi pakkumise ja saamise loogilisemaks ning eelnõu sätestab ka mõistliku üleminekuaja. Kuna muudatused on suured, siis peame oluliseks varajast ja pidevat laiapõhjalist kommunikatsiooni.

Lugupidamisega

(digitaalselt allkirjastatud)

Maarja Kraiss-Leosk
Tegevjuht

Kristi Kähär

Toetuste- ja teenustealase huvikaitse nõunik
+372 5401 0462, kristi.kahar@epikoda.ee